

PRIJEDLOZI MJERA ZA UBLAŽAVANJE POSLJEDICA SVJETSKE EKONOMSKE KRIZE

U svjetskoj ekonomiji vidljive su promjene na globalnom i strukturalnom planu koje traže i od Bosne i Hercegovine da blagovremeno vrši promjene u strukturi i pravcima svog ekonomskog razvoja.

Novi pristup razvoju traži jasno definisanje **makroekonomske politike zemlje, izgradnju pouzdanih organa i institucija** koje će omogućiti realizaciju strateških razvojnih opredjeljenja, **realan regulatorni okvir** u kojem će se ti procesi odvijati i **blagovremeno reagovanje** na odstupanja od strateških opredjeljenja.

Treba naglasiti da je privreda Bosne i Hercegovine, zbog neadekvatnog poslovnog ambijenta, bila u vrlo teškoj situaciji i prije nego što su se počele osjećati posljedice svjetske ekonomske krize. Stoga, postoji opasnost da će svjetska kriza multiplicirati probleme privrede i društva, i upravo zbog toga mjere za ublažavanje posljedica krize moraju biti sveobuhvatne i sinhronizovano provođene na cijelom prostoru Bosne i Hercegovine.

Posljedice svjetske finansijske krize u našoj zemlji nije moguće rješavati zastojima i ograničenjima privrednog razvoja i potrošnje. Naprotiv, jedino pravo rješenje nalazi se u **usvajanju i realizaciji razvojnog koncepta** gdje kriza može biti izazov i šansa za prevazilaženje problema koji godinama kočje ekonomski napredak zemlje.

Komorski sistem Federacije Bosne i Hercegovine u proteklom periodu predlagao je za sve nivoe vlasti niz mjera za dinamiziranje privrednog razvoja, a najnovija svjetska finansijska kriza opominje da se nadležni organi i institucije u zemlji moraju sa većom pažnjom i odgovornosti odnositi prema prijedlozima poslovnog sektora.

U kontekstu aktuelne ekonomske situacije izdvajaju se sljedeće prioritetne mjere, koje je utvrdio poslovni sektor Kantona Sarajevo na raspravama u organima i stručnim tijelima Privredne komore Kantona Sarajevo, razrađenim prema nivoima nadležnosti:

- I - PRIJEDLOZI MJERA IZ NADLEŽNOSTI KANTONA SARAJEVO

- 1. Povećati efikasnost kantonalne i općinskih administracija**, izvršiti njihovo smanjenje, te svesti nivo javne potrošnje u realne okvire. Ova aktivnost, također, podrazumijeva: smanjenje svih troškova javne uprave koji nisu u osnovnoj funkciji organa; preispitivanje plaćanja obaveza javnih preduzeća i drugih organizacija koje se dijelom finansiraju iz Budžeta, a koje ne daju adekvatne rezultate; striktno provođenje propisa o penzionisanju zaposlenika koji su ispunili uslove za penzionisanje; zadržavanje plaća u javnom sektoru na nivou prije povećanja i usklađivanje plaća vršiti sa kretanjem plaća u privredi;
- 2. Formirati kreditno-garancijski fond na nivou Kantona Sarajevo** za finansiranje strateških projekata. Po osnovu sredstava fonda prikupila bi se dodatna sredstva komercijalnih i razvojnih banaka, namijenjenih finansiranju strateških projekata Kantona Sarajevo.
- 3. Izdvojiti najmanje 5% Budžeta Kantona za povoljno kreditiranje izvozno orijentisanih (prije svega proizvodnih) preduzeća** sa sjedištem u Kantonu Sarajevo, te za podršku izvoznicima kroz različite mjere podsticaja i subvencija uvoznih materijala, energenata, regresiranja kamata i dr.
Izvršiti **koncentraciju sredstava iz Budžeta namijenjenih za investicije** i iz tih sredstava finansirati strateške projekte od značaja za razvoj Kantona. Prioritetne projekte izabrati putem stručne javne rasprave u organima Kantona i privrednim asocijacijama.
- 4. Održati zamah investicione aktivnosti u Kantonu Sarajevo.** To se posebno odnosi na javne investicione projekte iz oblasti saobraćajne infrastrukture i energetike, a zatim na investicije

Realizacija predloženih mjera zavisi od:

- **POLITIČKE STABILNOSTI, KONSENZUSA I SPREMNOSTI DA SE, BEZ OBZIRA NA POLITIČKE OPCJE, KROZ IZVRŠNE I ZAKONODAVNE ORGANE, JEDINSTVENO DJELUJE NA SUZBIJANJU KRIZE U BOSNI I HERCEGOVINI**
- **PRAVNE SIGURNOSTI KAO OSNOVNE PRETPOSTAVKE POVOLJNOG POSLOVNOG AMBIJENTA (OBEZBJEĐENJE STABILNOSTI ZAKONA I DRUGIH PROPISA, OBEZBJEĐENJE SIGURNOSTI U KORIŠTENJU STEČENIH PRAVA, DOSLJEDNO PROVOĐENJE ZAKLJUČENIH UGOVORA, OBEZBJEĐENJE NAPLATE POTRAŽIVANJA PUTEM EFIKASNIJEG DJELOVANJA SUDSKIH ORGANA I SL.)**

za proizvodnju hrane i sirovina za prehrambenu industriju, te strateške oblasti privrede (metaloprerađivačka, drvoprerađivačka, turizam, i dr.). U tom pravcu treba hitno pokrenuti i **javne radove** u Kantonu Sarajevo.

5. S ciljem intenziviranja industrijske proizvodnje, većeg priliva direktnih stranih investicija, stvaranje pogodnosti za preseljenje određenih proizvodnji iz EU i drugih industrijski razvijenih zemalja, **intenzivirati dalji razvoj industrijskih zona i poslovnih inkubatora** te njihovo infrastrukturno opremanje i ustupanje proizvodnim kompanijama pod povoljnim uslovima.
6. Realizaciju pojedinih investicija usmjeravati putem efikasnijeg uspostavljanja i podsticanja **partnerstva privatnog i javnog ulaganja**. U tom pravcu inicirati hitno donošenje i dogradnju legislative iz ove oblasti.
7. Inicirati i hitno usvojiti legislativu iz oblasti **emisije komunalnih obveznica**, kao novih izvora finansiranja.
8. Inicirati aktivnosti na pripremi projekata u cilju **korištenja sredstava evropskih fondova podrške**, lokalnom i regionalnom ekonomskom razvoju.

- II -

PRIJEDLOZI MJERA IZ NADLEŽNOSTI FEDERACIJE BiH

1. **Rasteretiti privredu po osnovu poreza, doprinosa i drugih izdvajanja.**
  - S ciljem izjednačavanja uslova poslovanja na cijelom prostoru Bosne i Hercegovine u Federaciji Bosne i Hercegovine doprinose na plaće u nared-

ne tri godine **smanjiti za 15%, odnosno po 5% godišnje.**

- Razmotriti mogućnost da preduzeća koja minimalno 20% svoje ukupne proizvodnje izvoze, budu oslobođena ili subvencionirana za plaćanje poreza i doprinosa za 50%.
- Izmijeniti način obračuna raznih izdataka, koji za osnovicu imaju ukupan prihod, već ih vezati za netto dobit. To se odnosi na naknadu za turističke zajednice, za šume, vode, i sl.), koje značajno opterećuju privredu, bez mogućnosti uvida privrede u trošenje tih sredstava.

2. Konkretnim podsticajnim mjerama osigurati realizaciju investicionog ciklusa, posebno u sljedećim oblastima:

- razvoj saobraćaja i saobraćajne infrastrukture;
- razvoj proizvodnje energije na bazi domaćih izvora;
- razvoj poljoprivrede i sela kao područja proizvodnje hrane i sirovinske osnove za prerađivačku industriju;
- razvoj prerađivačke industrije na bazi domaćih sirovina;
- razvoj turizma;
- razvoj malih i srednjih preduzeća.

Posebno je značajno nastaviti sa realizacijom programa javnih investicija, kako na nivou Federacije Bosne i Hercegovine, tako i na nivou lokalnih zajednica.

Mogući izvori sredstava:

- slobodna sredstva Centralne banke Bosne i Hercegovine (iznad emisije KM);
- oročeni depoziti javnih preduzeća;
- emisija obveznica;
- dio Budžeta (racionalizacija javne uprave);
- sredstva od privatizacije državnog kapitala i poreznih viškova;
- zaduženje (po osnovu dobiti firmi u većinskom državnom vlasništvu);
- uspostavljanje i podsticanje partnerstva privatnog i javnog ulaganja;
- korištenje koncesije kao forme realizacije investicija (energetski sektor, telekom, putna i komunalna infrastruktura);
- izrade projekata koji se finansiraju iz sredstava EU fondova, Svjetske banke, EBRD, kao i drugih međunarodnih izvora;
- stvaranje uslova za preseljenje određenih proizvodnji iz EU i drugih razvijenih zemalja u Federaciju Bosne i Hercegovine i Bosne i Hercegovine. U tom pravcu intenzivirati dalji razvoj industrijskih zona, poslovnih inkubatora i tehno-parkova, te njihovo infrastrukturno opremanje i ustupanje proizvodnim preduzećima pod povoljnim uslovima.

3. Podsticanje rasta i razvoja, posebno izvozno orijentisanih preduzeća, putem:

- kredita sa povoljnom kamatnom stopom (putem Razvojne banke Federacije Bosne i Hercegovine);
- otkupa potraživanja izvoznika;
- smanjenja poreza i doprinosa (za one koji minimalno 20% svoje proizvodnje izvoze);
- stimulisanja proizvodnje više faze prerade i proizvoda kojima se supstituiše uvoz;
- izgradnje sistema tehničke infrastrukture za analizu i utvrđivanje usklađenosti proizvoda sa kriterijima i standardima EU, za akreditaciju laboratorija za ispitivanje sirovina, materijala i gotovih proizvoda, i dr.;
- izgradnje instrumenata koji će obezbijediti usmjerenje poreznih viškova u razvojne projekte umjesto u potrošnju;
- sprečavanja nelojalne konkurencije uvozne robe kroz kontrolu kvaliteta uvozne robe i primjenom mjera zaštite domaće proizvodnje od damping cijena;
- eliminisanja svakog oblika diskriminacije i monopola između privrednih subjekata koji proizlaze iz strukture vlasništva kapitala ili drugih razloga, bilo da je riječ o javnom ili privatnom sektoru.

4. Izmijeniti i dopuniti zakone čija primjena se nije potvrdila u praksi:

- Zakona o porezu na dobit, u segmentima gdje se oslobađanja od poreza i olakšice vežu za neprimjerenu visinu investiranja od 20 miliona KM u periodu od pet godina, što je neprihvatljivo posebno za mala i srednja preduzeća;
- Zakona o porezu na dohodak, u smislu da se prvo izmiruju plaće zaposlenika, a u sljedećih petnaest dana porezi i doprinosi;

5. Pristupiti reformi javne uprave i socijalnog sektora:

- uspostaviti strogi nadzor nad javnim sektorom s ciljem smanjenja neproizvodne potrošnje. Donijeti zakon o budžetskim korisnicima i korisnicima izvan budžetskih fondova;
- svesti javnu potrošnju u realne okvire kroz racionalizaciju državne uprave;
- budžetski deficit ne namirivati iz prodaje imovine i putem ino-zaduženja, već smanjenjem troškova i racionalizacijom budžetske potrošnje;
- otkloniti nesrazmjer u propisima i stvarnim mogućnostima izvršenja općih kolektivnih ugovora;
- vršiti usklađivanje plaća u javnom sektoru sa kretanjima u privredi.

6. Objedinjavanje poslovnog sektora kroz komorski sistem

Za državne organe je jednostavnije i svrsishodnije komunicirati sa privrednim subjektima putem jedne asocijacije, a dosadašnja praksa je potvrdila da su komore najprihvatljiviji zastupnik interesa privrede u funkciji partnerstva prema izvršnoj vlasti u izgradnji privrednog sistema i unapređenja rada i poslovanja, kako je to slučaj u svim razvijenim zemljama tržišne privrede.

Za takvu ulogu Komore neophodno je obezbijediti izmjene Zakona o privrednim komorama u Federaciji Bosne i Hercegovine u smislu vraćanja obaveznosti članstva u Komori.

- III -

PRIJEDLOZI MJERA IZ NADLEŽNOSTI BOSNE I HERCEGOVINE

1. Postići politički konsenzus u izgradnji makroekonomske politike Bosne i Hercegovine kao odgovor na uticaj svjetske ekonomske krize na ekonomiju Bosne i Hercegovine.
2. Sačiniti dublju **analizu** i na osnovu nje **usvojiti strategiju za sprečavanje i kontrolu negativnih efekata globalne ekonomske krize** na privredu Bosne i Hercegovine.
3. Ubrzati reforme u Bosni i Hercegovini i kreirati zakonsku regulativu, kojom će se obezbijediti **formiranje ključnih državnih institucija** od interesa za privredu. U skladu sa Općim kolektivnim sporazumom za mir u Bosni i Hercegovini, osnovati javna preduzeća na nivou Bosne i Hercegovine za ceste, željeznice, luke, energetiku, poštanske i komunikacijske usluge, i dr.

4. Ubrzati postupke u ispunjenju obaveza Bosne i Hercegovine iz Sporazuma o stabilizaciji i približavanju EU i **za sticanje statusa kandidata za članstvo u EU**. Predstavnike poslovnog sektora intenzivnije uključiti u pregovaračku aktivnost sa EU.

Nadležni organi i privredne komore trebaju stalno i koordinirano raditi na osposobljavanju kompanija za poslovanje na tržištu EU u skladu sa direktivama EU, a posebno u pogledu usklađenosti proizvoda sa propisima o sigurnosti proizvoda koji su na snazi u EU.

5. Intenzivirati aktivnosti ka ispunjavanju uslova za postizanje bezvignog režima.
6. Aktivirati slobodna sredstva Centralne banke Bosne i Hercegovine i usmjeriti ih za podršku privredi.
7. Unaprijediti upravljanje novčanim tokovima, kako bi se omogućilo nesmetano finansiranje poslovnih aktivnosti preduzeća i poduzimati druge mjere koje se odnose na upravljanje kreditima i kreditnim rizicima.
8. **Povećati garantni iznos štednje građana** i prilagođavati ga visini koje daju susjedne i zemlje u regionu.
9. **Izvršiti izmjene i dopune zakona iz nadležnosti organa Bosne i Hercegovine** u smislu njihovog prilagođavanja potrebama i interesima domaće proizvodnje i izvoza, kao što su:
- **Zakon o akcizama** je neprimjeren za privredu Bosne i Hercegovine i njegovom primjenom se nanosi ogromna šteta privrednim subjektima i društvu u cjelini, a posebno proizvođačima cigareta, kafe, piva, farmaceutskih i kozmetičkih proizvoda, i dr.;

- **Zakon o PDV-u**, uvođenjem niže stope za prehrambene proizvode, izdavačko-grafičku djelatnost, ortopedsku pomagala, informatičku opremu koja se koristi za potrebe obrazovanja;
- **Zakon iz oblasti vanjskotrgovinskog poslovanja i carina**, u smislu izjednačavanja tretmana domaćeg i ino-ulagača, uspostavljanja mehanizama privremene zaštite od prekomjernog uvoza i izvoza, oslobađanje plaćanja carina na uvoz sirovina repromaterijala, opreme i rezervnih dijelova, i dr.

10. Izgraditi sistem tehničke infrastrukture za analizu usklađenosti proizvoda sa standardima i kriterijima Evropske unije i poboljšati kapacitete za provođenje procesa akreditacije (izgradnja laboratorija za ispitivanje i kalibraciju, formiranje tijela za inspekcije i certificiranje, i dr.).

11. Inicirati uvođenje **mjera zaštite domaće proizvodnje** po osnovu primjene Sporazuma CEFTA.
12. Preko DKP mreže, FIPA, Komore i medija više raditi na **promociji domaćih proizvoda u inozemstvu** i proširivanju izvoza na šira tržišta.
13. Inicirati oživljavanje akcije „**Kupujmo – koristimo domaće**“.
14. **Urediti stanje u statistici** i statističke izvještaje prilagoditi standardima Evropske unije na temelju kojih je moguće pratiti rezultate privrede i komparirati ih sa rezultatima privrede šireg okruženja.

Naglašava se potreba striktno primjene pravila za konsultacije u izradi pravnih propisa, kojima su ustanovljene procedure za konsultovanje sa privredom i javnošću po kojima postupaju ministarstva i druge institucije Bosne i Hercegovine prilikom izrade pravnih propisa.

